

Yekta Koparı

Karbon Kopya

2007
"DÜNYA KİTAP"
ÖDÜLÜ

5. BASKI

♥ can
öykü

YEKTA KOPAN
KARBON
KOPYA

Can aędaş

Karbon Kopya, Yekta Kopan

© 2007, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2007

5. basım: Şubat 2023, İstanbul

Bu kitabın 5. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Cem Alpan

Editör: Faruk Duman

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Melisa Matbaacılık Yayıncılık San ve Dış Tic. Ltd.
Maltepe Mah. Davutpaşa Çiftelhavuzlar Sk. No:16 Acar San. Sit.
Zeytinburnu, İstanbul
Sertifika No: 45099

ISBN 978-975-07-3991-4

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

YEKTA KOPAN
KARBON
KOPYA

ÖYKÜ

♥can

Yekta Kopan'ın Can Yayınları'ndaki diğerk kitapları:

Fildiři Karası, 2000

Aşk Mutfağından Yalnızlık Tarifleri, 2001

Yedi Derste Vicdan Muhasebesi, 2003

İçimde Kim Var, 2004

Kara Kedinin Gölgesi, 2005

Bir de Baktım Yoksun, 2009

Kediler Güzel Uyanır, 2011

Aile Çay Bahçesi, 2013

İki Şiirin Arasında, 2014

İpekli Mendil (editör), 2014

Sakın Oraya Gitme, 2016

Sıradan Bir Gün, 2018

Sarmaşık (Levent Göneneç'le birlikte), 2020

Bana Kuşlar Söyledi, 2021

YEKTA KOPAN, 1968'de doğdu. Hacettepe Üniversitesi İşletme Bölümü'nden mezun oldu. *Aşk Mutfağından Yalnızlık Tarifleri* adlı kitabı 2002 Sait Faik Hikâye Armağanı'na, *Karbon Kopya* adlı kitabı 2007 Dünya Kitap Yılın Telif Kitabı Ödülü'ne, *Bir de Baktım Yoksun* adlı kitabı da 2010 Yunus Nadi Öykü Ödülü'ne ve 2010 Haldun Taner Öykü Ödülü'ne değer bulundu. *Burun; Burun Tatilde; Komşuluk Şarkısı; Uzun, Kocaman, Çok* adlı kitapları ve *Orman Lokantası, Robot Pinokyo* adlı oyunlarıyla çocuklar için de üretti. Türk öyküsü üstüne bir sözlük çalışması olan *İpekli Mendil*'in editörlüğünü yaptı. 2015'te ilk cildi yayımlanan kültür sanat yıllığı *Can Almanak*'ı projelendirdi. 2018 tarihli romanı *Sıradan Bir Gün*'den sonra 2020 yılında çizer Levent Gönenç'le birlikte *Sarmaşık* adlı çizgi romanı yayımladılar. Yazarın kitapları ve öyküleri İngilizce, Almanca, İtalyanca, Japonca, Farsça, Arapça başta olmak üzere çeşitli dillere çevrildi.

İçindekiler

Çevirenin Notu	11
“Meme”	33
Becerikli Bay Kerim İnal	51
Borges ve Ben	75
Kafka’yla Yolculuk	91
Çarpışma Testi Kuklaları	97
Sevgili Kardeşim... ..	109
Gerçeğin Halleri	125
Metafor	131
Epilog	197

ÇEVİRENİN NOTU

El Toreador

García Perez Samango
orijinalinden çeviren: Y.K.

Musluğun borusuna baktı uzun uzun. Bakır boru, iki yanındaki vanaların ortasında, kıvrık burnuyla avının çürümeye başlamış etlerini kemirmeye hazırlanan bir akbaba gibiydi. Okuldaki bir ansiklopedide görmüştü akbabanın fotoğrafını; *Hayvanlar Ansiklopedisi*. Avını yemedi önce, öldüğünden iyice emin olmak için çevresinde daireler çizerek, bıkmadan usanmadan saatlerce uçarmış bazen. Belediyenin yol yapım ekibindeki o kocaman kamyonlardan birini kullanan Armand Gutiérrez'in oğlu Vicente, matematik öğretmeni sınavlar sırasında sınıfta daire çizer gibi dolaştığı için ona, "Akbaba" demeleri gerektiğini söylemişti bir keresinde. Ama Pablo'ya kalırsa evlerindeki musluk, matematik öğretmeni Sinyor Rosales'den daha çok benziyordu akbabaya.

Annesinin gelmesine daha altı saat vardı. Ağabeyleri Jorge ve Joaquin ise ancak gece yarısına doğru evde oluyorlardı. O da ağabeyleri gibi fabrikada çalışmak, iş çıkışı arkadaşlarıyla buluşup kafa çekmeye gitmek, eve dilediği saatte gelmek istiyordu ama annesi diyeceğini demişti bir kere; önce okul bitecek. Gerçi her gün okuldan sonra iki saatliğine Sinyor Lopez Marin'in arka bahçesi sera olan küçük dükkânına gidip büyük ve süslü mağazalara gönderilecek güllerin dikenlerini ayıklıyordu

ama o işten sayılmazdı. Kaderi burada da peşini bırakmıyordu zaten; *Plaza de Escuela*'daki¹ dükkânda okulun adından kurtulamıyordu. Para meselesi de tatsızdı; Sinyor Lopez Marin, kazandığı *pesetaları*² kendisine vermiyordu. Ay sonuna denk gelen pazar günü, kilise çıkışında paraları annesinin avucuna sayarken biraz başını okşar, bu ay iyi çalışmadığını ama önümüzdeki ay kendisini affettireceğine emin olduğunu söylerdi. Yok artık, daha neler! Annesi paradan bir teklik bile koklatmazdı Pablo'ya; hepsi okul masraflarına. Çiçeklerden nefret ediyordu ayrıca. Ufaklığın beşiği kadar küçük olan serada sağa sola dönerken her tarafı sırılsıklam oluyordu, güllerin içinde durduğu toprak saksılar o kadar ağırdı ki fazlaca indirip kaldırdığı günlerin gecesinde göbek deliği kanyordu, bir de dikenler vardı tabii... Yine de sınıftaki birçok çocuktan daha şanslıydı. Boya atölyesinde, balıkçıda, domates kasalamada çalışanlar da vardı. Hiç değilse güller sayesinde güzel kokuyordu. Sınıfın en kıvırcık saçlı kızı Rosa, seni koklamaya bayılıyorum demiyor muydu, içi gidiyordu. Rosa, ey dikensiz Rosa.³

Bir ara Pere'nin mızıldandığını duyar gibi oldu. He men yan odaya koştı; zaten evleri üç odacıktı. Annesiyle Pere'nin odası, ağabeylerinin yataklarının arasında kendi küçük şiltesinin olduğu oda ve bir köşesinde yıkandıkları, diğer köşesinde yemeklerini yedikleri mutfak. Tuvaleti de unutmamalı. Nefret ederdi tuvaletten, çünkü evin en büyük penceresi buradaydı. Oysa kendi odalarında pencere yoktu. Nefret ederdi tuvaletten, pencerelerini çaldığı için.

Pere yatağın üstünde oturuyordu, mızıldandığı falan da yoktu. Derin bir nefes aldı, canının sıkın olduğu şu

1. (İsp.) Okul meydanı. (Ç.N.)

2. Avrupa Birliği'ne katılmadan önce İspanya'nın para birimi. (Ç.N.)

3. (İsp.) Rosa, gül demektir. Yazar burada çift anlamdan faydalanıyor. (Ç.N.)

anda bir de ufaklığın ağlamasını çekemezdi doğrusu. Pere ağlamaya bir başladı mı, tören arabalarının sirenleri gibi öterdi. Neyse ki annesinin durmadan, “Şeytan çekicim benim,” diye sevdiği afacan, mutlu bir gülümsemeye önündeki fasulye tanelerini avuçlayıp tekrar yere atmakla meşguldü. “Aman dikkat et, fasulyeleri yutmaya kalkmasın, boğulur Tanrı korusun,” demişti annesi. Kapıdan her çıkışında buna benzer bir şeyler söylerdi zaten: “Fasulyelere dikkat et, iplere dikkat et, çatallara dikkat et, kediotlarına dikkat et...” Pablo her seferinde, “Bana bunları söyleyeceğine, Pere’nin önüne tehlikesiz şeyler koysana,” demek ister, susardı. Tehlikesiz ne vardı ki?

Hem korkudan bahsetmeyi sevmiyordu. Ne de olsa Pere de kendisi gibi, ağabeyleri gibi, Alejandro Suárez gibi bir erkekti.

Alejandro Suárez; gelmiş geçmiş en büyük boğa güreşçisi.

Pablo ne zaman bunu söylese ağabeyleri, “El Cordobés’in⁴ yanında Suárez’in adı bile anılamaz,” derlerdi. El Cordobés’in bütün dünyayı avucunun içine almış bir efsane olduğunu Pablo da biliyordu. Ama Suárez bir baş-

4. Asıl adı Manuel Benítez Pérez olan, gelmiş geçmiş en ünlü boğa güreşçisinin lakabı. Benítez Perez, VIII. yüzyılda Emeviler tarafından başkent yapılan Kurtuba (Córdoba) bölgesinden olduğu için “Córdobalı” anlamına gelen bu lakapla anılmaktadır. Seyircileri ateşleyen ve gösteriye yatkın bir boğa güreşçisi olarak 1960-1970 arasında çok popüler olmuştur. İki gazetecinin –Larry Collins ve Dominique Lapierre– El Cordobés’in hayatından yola çıkarak yazdığı *Yasımı Tutacaksın* adlı belgesel-roman bir zamanlar çok popüler olmuş ve Payel Yayınları tarafından Türkçesi de yayımlanmıştır. Bir boğa güreşine gitmek üzere evden ayrılan El Cordobés’in, “Ağlama Angelita, bu akşam sana ya bir ev alacağım ya da yasımı tutacaksın,” sözleriyle başlayan kitap sadece ünlü boğa güreşçisinin yaşamına değil, İspanya İç Savaşı’na da ışık tutmaktadır. Faşist diktatör Franco’nun da hayranları arasında bulunduğu El Cordobés için Kahire doğumlu Fransız şarkıcı Dalida “El Cordobés” adında bir şarkı söylemiştir. Bu şarkının melodisi üstüne Sezen Cumhuri Önal’ın yazdığı sözlerle ortaya çıkan “Seni Beklerim Öptüğün Yerde” adlı şarkıyı da önce Niño de Murcia (Türkçe olarak), sonra Nilüfer söylemiştir. Ancak bu şarkının El Cordobés’le bir ilgisi yoktur, bir aşk şarkısıdır. (Ç.N.)

kaydı. O, Pablo'nun kahramanıydı. Okuldaki bir arkadaş-
şı Suárez'in kocaman bir fotoğrafını göstermişti bir gün;
Pablo ne kadar da çok istemişti o fotoğrafa sahip olmayı.
Arenanın ortasında hafif yan duruyordu Suárez. Bir elin-
de *muleta*'sı⁵ bir elinde kılıcı. Ceketindeki göz alıcı süs-
lemeler ne kadar renkliyse bakışları bir o kadar karanlık-
tı. Uzun, kaslı bacaklarını iyice bitiştiirmiş, göğsünü şişir-
mişti; hiçbir şey yapmasa bile, sadece böyle dursa bile,
karşısına çıkacak boğaya dünyanın kaç bucak olduğunu
gösterebilirdi.

Okuldaki bazı çocuklar –Adlarını vermeye ne gerek
var?– uğraşp dururlardı Pablo'yla. Kimi zaman ders son-
rasında önünü keser, nedensiz yere dalga geçerlerdi. En
çok da boyuydu alay konusu olan; “Oradan dünya nasıl
görünüyor cüce, geceleri annen seni dolabın çekmece-
sinde mi yatırıyor, söylemek istediklerini ayakkabıları-
mıza söyle, seni ancak onlar duyabilir...” Duymazdan
gelirdi Pablo; dişlerini sıkar, elini cebine sokup yumruk
yapar, hızla yürüyerek yanlarından geçmeye çalışırdı. İş-
te o zaman yaşanacaklar, serserilerin insafına kalırdı. Eğer
kendilerini Pablo'dan daha çok eğlendireceğine inandık-
ları başka bir şey varsa gitmesine izin verirlerdi; ama o
anda tek eğlenceleri Pablo ise...

Burnunu kanatıp yakasız gömleğini iki parçaya ayır-
dıkları gün yarı ağlamaklı bir sesle ağabeyi Joaquin'e
şikâyete gitmişti. “Karı gibi ağlama,” demişti ağabeyi, “sa-
vaşını kendi başına kazanmayı öğrenemeyene erkek den-
mez.” Kendisine, “karı” dediği için, ağabeyinin pek havalı
çakısını alıp kılıcına saplamak istemişti Pablo; bıçağın so-

5. (İsp.) Boğa güreşçisinin boğayı yönlendirmek için kullandığı bir sopaya geçi-
rilmiş bez parçası. *Muleta*'ların genelde kırmızı veya pembe renkte olmasından
dolayı boğaların kırmızı renge saldırdığı yolunda bir inanç vardır. Bu pelerin-
lere *capa* adı da verilmektedir. (Ç.N.)

kulacağı en iyi yerin kış olduğunu da ağabeyinden öğrenmişti zaten... Joacquin... Annelerinden gizli tütün sarıp içen Joacquin. Her gece komşularının kızı Elvira'nın penceresine çakıl taşları atan Joacquin. Pablo'nun ağlaması umurunda mıydı sanki: "Zırlama eşek herif, şu haline bak, ağlamaktan yüzün Buñol⁶ sokaklarına dönmüş."

Neden herkes onunla uğraşıyordu ki? Annesi, ağabeyleri, öğretmenleri, Sinyor Lopez Marin, hatta küçük Pere... Babası yaşıyor olsaydı böyle olmazdı. Belki bütün aileyi aynı anda sevmezdi babası; ama mutlaka bir çözüm bulurdu. Örneğin... örneğin her gün birinin günü olurdu; ilk sıra annesinin tabii, sonra Jorge, sonra Joacquin, sonra Pablo, en sonda da Pere... Kendisine sıra beş günde bir geleceğine göre... bir ay otuz gün desek... otuz bölü beş... tersten gidecek olursak... beş kere altı... otuz... ayda altı kere babası sadece ama sadece Pablo'yu severdi. Sadece Pablo'yu.

O altı gün boyunca neler neler yaparlardı baba oğul. Toprak sahada top koşturanları izlemeye giderlerdi, babası kahvede domino oynayanlara takılırken Pablo da bir kenarda zencefilli gazoz içerdi, yürüyüş yaparlardı, hatta babasından kavga etmenin inceliklerini bile öğrenebilirdi. "Sol elinle yüzünü koru, sağ elini de yumruk yapıp saldır, aman ayaklarına dikkat et, en önemlisi sağlam durmak..." Söylemesi kolay, nasıl yapacağım? "Sen benim oğlumsun, sen en güçlüsün, yapacaksın, yapmalısın..." Hem belki babası, Alejandro Suárez gibi durmayı da öğretirdi.

6. Valencia bölgesindeki Buñol kasabası "Domates Festivali - La Tomatina" ile ünlüdür. Bu geleneksel etkinlikte tonlarca domates kasabanın dar sokaklarında, katılımcıların elinde birer savaş aletine dönüşür. Domates savaşından önce su savaşını yapmış olan insanlar, kendilerinden geçercesine eğlenirler. Ağustos ayında düzenlenen bu eğlencenin sonunda kasabaya ezilmiş domateslerin ağır kokusu ve kırmızı bir renk hâkim olur. Yazar, Joacquin'e, "Yüzün Buñol sokaklarına dönmüş," dedirterek, Pablo'nun yüzünün ağlamaktan kıpkırmızı olmasına bir gönderme yapıyor. (Ç.N.)

Zaten öyle durmayı öğrendiği gün okuldaki bütün çocuklar ondan korkmaya başladılar. Cüce de kimmiş, çekilin yolumdan salaklar ordusu!

Mutfağa döndü. Musluğa baktı yine. Pis akbaba. Avını yemeden önce nasıl da tıslıyordu. Tıslamaktan başka işe yaramayan musluk yüzünden, yine kilisenin yanındaki çeşmeden su doldurmaya gitmesi gerekecekti. Ağır kovalardaki suları pantolonuna sıçrata sıçrata eve dönerken akbabaya küfredip duracaktı. Tısss! Bok suratlı! Tısss! Papaz takkesi! Tısss!

Bir an kendini tutamayıp parmağını musluğun borusundan soktu. Sanki bilinmeyen bir şey orayı tıkamış da, küçük parmağı sorunu çözecekmış gibi. Sokmasıyla da çıkarması bir oldu... Fareler! Pablo çok korkardı farelerden. Nefret ederdi. Büyük ağabeyi Jorge, su borularında farelerin gezindiğini anlatmıştı günün birinde. "Hem babamızı da o fareler ısırды, o yüzden hastalandı, yoksa ölecek adam değildi bizim moruk," demişti. "Fareler, ısırmadan önce insanın burnuna üfler, o zaman hiçbir şey hissedemez hale gelirsin, ısırıldığıнын farkında olmadığından onlar da afiyetle etini kemirmeye başlar." Pablo, hep sormak istemişti Jorge'ye ama çekinmişti. Acaba babası öldüğünde burnu yok muydu?

Babası aklına düştüğü anda... işte tam o anda kararını verdi... Ağabeyleri kadar, babası kadar, sınıflarının en iri çocuğu Giga kadar cesur olduğunu gösterecekti bugün. (Elişi dersi sırasında, büyük sınıflardan süslü bir oğlanın ayakkabısına, kaşla göz arasında, nasıl da cesurca tükürüvermişti Giga!)

Ayak parmaklarını emmeye çalışan Pere'ye baktı; gözü ufaklığın altında serili olan çarşaftaki çizgilere takıldı: sarı, mavi, yeşil, beyaz... Sonra tekrar sarı, mavi... Çarşafın yıkanmaktan solmuş renkleri, bir anda alacalı bulacalı bir panayır şemsiyesi gibi gözünün önünde dön-

meye başladı. Şemsiyenin dönmesi durduğu anda, beyaz gömleli, siyah fırır etekli kızlar sağa sola kaçıştılar; gölgelerin arasından olağanüstü parlaklıktaki renkleriyle, göz alıcı kıyafetiyle bir *toreador*⁷ geliyordu. Artık ka-

7. (İsp.) Boğa güreşlerinde en yüksek rütbeli boğa güreşçisine (*torero*) verilen ad. Bu güreşlere *corrida* adı verilir, sayısız aktör rol alır ve hepsi tek bir düşmana (!), yani *toro bravo*'ya (güreş boğası) karşı mücadele verirler. *Corrida*'nın *tercio*'ları (aşamaları) şöyledir: Önce *pikador*'lar sahne alır. Bunlar zırlı atlarla boğaya saldırır ve mızraklarını hayvanın özellikle boyun bölgesine saplarlar. Yaralanan boğa arenada deli gibi, acı içinde koştururken *banderillero*'lar hayvana küçük oklar (*banderilla*) saplamaya başlar. İşkence bununla da bitmez. Sırayı matadorlar alır. (Not içinde not: *Matar* fiili öldürmek manasına gelir, matador adı bu fiilden türemiştir.) Matador, kan revan içinde kalmış hayvanın kafasına süslü şişler takar. Bütün bu eziyet arenadan yükselen "Olé!" nidaları eşliğinde, törensel bir havayla yapılır. Son olarak en büyük boğa güreşçisi (*toreador*) görünür. *Muleta*'sı (bkz. dipnot 5) ile eceli çoktan gelmiş olan buket buket çiçeklerin eşliğinde... Böylesine insanlık dışı bir eğlencenin (!) en büyük meraklılarından biri de, edebiyatın önemli isimlerinden Ernest Hemingway'dir (1889-1961). (Not içinde ikinci not: Konuyla ilgili olarak özellikle bkz. *Güneş de Doğar*) Aslında eserlerinde konuya yer veren tek edebiyatçı Hemingway değildir. (Not içinde üçüncü not: Örneğin Hemingway'in ilk döneminden etkilendiğini söylemekten çekinmeyen Charles Bukowski'nin "The Priest and The Matador" adında bir şiiri, Philippe Djian'ın "Matador" adlı bir romanı, Jean Anouilh'in *The Waltz Of The Toreadors* adlı bir oyunu, Pedro Almodóvar'ın *Matador* adlı bir filmi –senaryosu– vardır; tabii ki örnekleri çoğaltmak mümkün. Ancak bu eserlerin çoğunda simgesel göndermeler söz konusuken, Hemingway'in özel hayatında da bir boğa güreşi tutkunu olduğu bilinmektedir.) Düşündürücü olan, *El Toreador* da, boğa güreşi kavramı ve bu kavramın içindeki oyuncuların güç sembolü olarak verilmesi, daha da acısı bunların bir çocuğun gözünde yüceltirilmesidir. Çeviriyi yaptığım süre boyunca, Pablo'nun erkeksi güce bakışı, başka bir simge ile verilemez miydi sorusunu sıklıkla sordum. Şunu da belirtmem gerekir ki, bir ulusun, "atalarımızdan kalan kutsal miras" olarak nitelendirdiği bir olgu üstüne o ulustan olmayan biri olarak, yorumlarım kişiseldir. Öyküdeki matador mitleştirilirken emekleriyle yaşamaya çalışan diğer erkek rollerinin çaresizlik kısılcacında gösterilmesini ulusal davranış kalıplarıyla, folklorik kodlarla açıklamak akıllıca değil kanımca. Ama bunu söylerken bile kendi kendimle ters düşmeye ve yaptığım yorumlardan dolayı okurdan özür dilemeye hazırım. Çünkü bir okur olarak beni de çok etkilemiş yazarların, şairlerin bile konuya farklı bir yaklaşımı var: örneğin Federico García Lorca, boğa güreşini "gerçek dinsel drama" olarak nitelendiriyor. Diyeceksiniz ki, bu yorumu övgü olarak değerlendirmek yanlış, dinsel olana eleştiri de söz

rarını vermişti; geri dönüş yoktu: Alejandro Suárez' i görmeye gidecekti.

Suárez'in bir kütüphane açılışı için kasabaya geleceğini iki gün önce belediye binasının yanındaki panoya asılan ilanlardan öğrenmişti. Kütüphaneleri pek sevmezdi açıkçası; gerçi okuldaki küçük odadan başka kütüphaneye görmemişti ya! Koskoca Alejandro Suárez, içinde yirmi-otuz kitap olan, öyle küçük bir odanın açılışı için geliyor olamazdı tabii. Çok daha büyük bir yer olmalıydı. Neresi olduğunu öğrenmek için Sinyor Lopez Marin'in ağzını aramış, "Kütüphane ne işine yarayacak, başıma âlim mi kesildin kerata, dırđır edeceğine işine bak," azarlamasıyla zorlamaktan vazgeçmişti. Neyse ki, ilana bir kez daha, dikkatle baktığında, kütüphanenin yerini, yani Suárez'in açılış için nereye geleceğini öğrenmişti.

"Ah aptal kafam," dedi, yüksek sesle, "keşke açılışa Rosa'yı da davet etseydim." Gelir miydi? Gelirdi herhalde. Ama Rosa'yı davet edeceği yer bu sıradan açılış olmamalıydı; dahası vardı sırada. Suárez, açılıştaki kalabalık arasında Pablo'yu görünce, yanına çağıracaktı nasıl olsa, "Böylesi bir kalabalıkta bile dikkat çekecek kadar cesur bir çocuksun sen," diyecekti, "hafta sonu çıkacağım *corrida*'da⁸ senin gibi bir yardımcıya çok ihtiyacım var. Lütfen kırma beni, lütfen kabul et!"

Annesinin, ağabeylerinin kızacağını bildiği halde, kendisinden yana yakıla yardım isteyen bu ustayı, bu efsaneyi kırmayacak, teklifi kabul edecekti. Rosa'yı davet

konusu olabilir. Açıkçası Lorca'nın edebiyatına baktığımızda bunun bir övgü olduğunu anlamak zor değil. Neyse; amacım öyküyü bağlamından koparıp başka bir limana taşımak değil. Boğa güreşlerinin o kanlı görüntüleri aklıma düşünce birden sinirlendim galiba. Son olarak şunu söylemeliyim; bir canlının katledilmesini, ne nedenle olursa olsun, kabul etmem olanaksızdır. (Ç.N.)

8. (İsp.) Boğa güreşi (bkz. dipnot 7). (Ç.N.)

edeceği yer belliydi işte: Plaza de Toros Las Ventas.⁹ Güneşli bir gün, mahşeri bir kalabalık... Herkes genç *toreador*'un ilk dövüşü hakkında türlü yorum yapıyor; fısıltılar, uğultuya dönüşüp gökyüzüne yükselmekte. Annesi, Pere'yi kucağına almış, iki ağabeyinin ortasında heyecanla Pablo'nun arenaya çıkacağı ânı bekliyor; "Yiğit oğlum benim, keşke baban da bugünleri görebilseydi." Babası uzakta değil oysa; yukarıda bir yerden (baban artık yukarıda dememişler miydi?) oğlunu izlemeye hazırlanıyor. *Presidencia*'nın¹⁰ en ön sırasında Rosa oturuyor; Rosa, ey dikensiz Rosa... Elinde bir gül var, heyecanlı, kıvrır kıvrır saçlarının gölgesi bile gözlerindeki heyecanı gizleyemiyor. Dövüş bittiğinde, Pablo coşkuyla alkışlayan halkı selamlamak için arenayı turlarken fırlatacak gülünü; aşkını ilan edecek. Bakışlar önce *arrastre*

9. Plaza de Toros Las Ventas, İspanya'nın en meşhur boğa güreşi alanıdır. Madrid'de yer alan ve Neo-Mudejar tarzda (Not içinde not: XIX. yüzyıl sonunda görülen, Mağribilere ait bir mimari tarz) inşa edilmiş olan bu arena, yanındaki Museo Taurino ile ünlü matadorlar Antonio Bienvenida ve Jose Cubéro'nun heykelleriyle de meşhurdur. Bu noktada belirtmem gereken önemli bir nokta var: Bence yazar, hikâyenin içinde boğa güreşiyle ilgili bütün göndermeleri yapmaya abartılı bir özen göstermiş. Bu abartı da, hikâyenin zaman zaman turistik gezi kitapçığı havasına bürünmesine yol açmış. Örneğin, Pablo'nun, Suárez'le karşılaşma ve Rosa'yla buluşma düşünüyü anlatan bu bölüm, boğa güreşiyle ilgili bilgilerde eksik kalmaması için yazılmış gibi. (Not içinde ikinci not: Dipnot 10, 11 ve 14'te de görüleceği üzere yazar, Plaza de Toros Las Ventas'tan söz etmekle yetinmemiş, arenanın bölümlerini de tanımlama hevesine kapılmış.) Açıkçası bence bu bölüm "yapıştırma" bir bölüm. Başlarda Pablo'nun duyguları ve düşünceleri üzerinden, babasız büyüme durumunda kalan küçük bir çocuğun dünyasına kapı açan hikâye, bu bölümlerde samimiyetini yitirmiş. Oysa (belirtmeye gerek yok, tabii ki yine bana göre) edebiyatta önemli olan samimiyettir. Bilgi kullanımı, metnin samimiyetini zedelemeye başladığında, okurun sorgulama alanı genişlemekte, yargılama sınırlarından içeri girmektedir. (Not içinde üçüncü not: Aslında bu metinde böylesi bir durumun olup olmadığı konusunda da bulutlu bir görüntü vardır. Belki de en doğrusu, yazarın bu tanımlamalarını çıkarıp –okur istediği yeri atarak okuma hakkına sahiptir– metni bir kere daha okumaktır. İtiraf etmem gerekiyor ki, bu bölümleri çevirirken ben böyle yaptım.) (Ç.N.)

10. (İsp.) Arenada başkan locasının bulunduğu yer. (Ç.N.)

de toro'ya¹¹ çevriliyor; dört yaşını henüz devirmiş, boynuzu törpülenmemiş bir boğa¹² fırlıyor arenaya: *Banderillero*'lar, *matador*'lar gözü dönmüş bir şekilde sağa sola saldıran boğaya haddini bildiriyorlar önce. Derken bütün seyirciler ayağa kalkıyor; Rosa da... Rosa...

Alejandro Suárez ve Pablo... Bir örnek *traje de luces*'lerinin¹³ içinde *puerta de cuadrilla*'da¹⁴ görünüyorlar. "Olé! Olé! Olé!"

"Ahhhh!"

Zavallı Pablo! Arenayı dolduran halkı selamlamak için eğilince... kafası... masanın kenarına... küttt! Olmuyordu işte, hayallerinde bile ona rahat vermiyorlardı. Sate baktı. Zaman ne kadar da yavaş geçiyordu. Şimdi çıkarsa Pere'yi uzun süre yalnız bırakmış olacaktı, daha geçse kalsa annesine yakalanma tehlikesi baş gösterecekti. Kafası karıştı. Suárez, tam dörtte açılışa olacaktı.¹⁵ Küçük

11. (İsp.) Boğaların arenaya çıkış kapısı. (Ç.N.)

12. Dövüş boğaları ancak dört yaşlarından sonra arenaya çıkabilirler. Boğa ne kadar gençse ataklığı, saldırganlığı, dolayısıyla tehlikesi de o kadar fazladır. Günümüzde boğa güreşlerinde, boğanın boynuzları törpülenmekte, böylelikle sivriliği giderilmektedir. Yani zavallı hayvanların gördüğü işkence, arenaya çıkışlarından çok önce başlamaktadır. (Ç.N.)

13. *Toreador*'ların giydiği altın rengi payetlerle işlenmiş, ipek, süslü giysi, ışıklı giysi anlamına gelir. (Ç.N.)

14. (İsp.) Matadorların arenaya çıktığı kapı. (Ç.N.)

15. Hikâyenin genelinde (boğa güreşiyle ilgili bilgiler dışında) yer, zaman vb. konularda net bir bilgiye rastlanmadığı halde, Suárez'in geliş saatinin net bir şekilde verilmesi dikkat çekici. Neden saat dört? Bu bölümü çevirirken ister istemez saate baktım, dörde yirmi vardı. Nedense bu zaman yakınlığının bir işaret olduğunu düşündüm; yirmi dakikalık bir mola verip elimin altındaki kitapları incelemeye başladım: Federico García Lorca. 1983 yılında Sait Maden çevirisiyle, Yazko Yayınları'nın yayımladığı *Bütün Şiirler-2* kitabının sayfalarını uzun uzun karıştırdım, sonunda "Chinitas'ın Kahvesi" isimli şiirle baş başa kaldım. Gerçekten de bu zamanın (Suárez'in geliş saatinin dört olmasının) bu şiirle ve Lorca'yla bir ilgisi var mıydı? Belki evet, belki hayır. (Samimiyetle söylemeliyim ki aslında içimden "Ne Evet Ne Hayır" yazmak geldi ama düşüncelerimizin –yazarın ve okurun ortak düşünceleri olması ne güzel– dağılmasından korktuğum için vazgeçtim. Farklı bir düşünce alanına kapı açılmasın diye istediğimi yazmadığım halde samimiyetten dem vurmam da kişisel

parmaklarını bir açıp bir kapayarak hesap yapmaya çalıştı. Başaramadı. Belki de en iyisi Pere'yi de yanında götürmesiydi. Ama ya başlarına bir şey gelirse? Ufaklığa bir göz attı; uyukluyordu. Ayakucundaki sarı battaniyeyle üstünü örterse gerçek bir uykuya dalardı belki; Pablo'nun ortadan kaybolmasına yardımcı olacak bir-iki saatlik derin bir uykusu. Ama ya battaniyeyi örterken uyanırsa?

"Ah salak," dedi aynadaki aksine, "hani az önce karar vermiştin, hani dünya yıkılsa umurunda olmayacaktı, ha-

dramım olsa gerek.) Konumuza dönelim; Lorca'nın şiiri... Hikâye yazarının böyle bir bilgiyi neden verdiğini bilmek, sorgulamak çevirmene düşmez elbet. Ancak bir okur olarak keyifli bir yolculuğa çıkmama da (Lorca okumak, elbette bir keyiftir) kimse engel olamaz. Bu noktada, yaşadığım okuma zevkini, sizlerle paylaşmaya ve Lorca'nın şiirinin bir dipnot olarak yer almasına karar verdim: (Ç.N.)

Chinitas'ın Kahvesi

1.

Chinitas'ın kahvesinde
Paquiro der ağabeyisine:
"Daha *torero*'yum ben senden,
daha yiğit, daha çingene."

2.

Chinitas'ın kahvesinde
Frasquelo'ya der Paquiro:
"Daha çingeneyim ben senden,
daha yiğit, daha *torero*."

3.

Çekti Paquiro saatini,
şunları dedi sonra:
"Saat dört buçuktan önce
inan ki ölür bu boğa."

4.

Dışarı çıktı kahveden
herkes, dört olunca saat
ve bir *torero* afişi
oldu Paquiro sokakta.

ni baban kadar cesur olduğunu kanıtlayacaktın herkese? Gördün mü işte, yapamıyorsun... yapamayacaksın...”

Pencerenin önüne oturdu. Cama hohladı. Buğu kaybolmadan bir matador şapkası çizdi sağ elinin işaretparmağıyla. Başını şapkanın altına yerleştirmeye çalıştı. Yapamadı. Sevmedi bu oyunu. Aptalca buldu. Sokağa baktı. Güneş ışınları eğri büğrü kaldırım taşlarının arasında yürüyordu. Bir zamanlar babası yürümüştü bu yollarda. Ağabeyleri fabrikadan dönerlerken bu kaldırım taşlarını eziyorlardı. Kendisi de Lopez Marin’in serasından dönerken çocukluğunu yaşayabileceği o kısa sürede bu taşların üstünde seksek oynuyordu.¹⁶ Yıllar bu kaldırım taşlarının

16. Yazar şu âna kadar, öyküyü Pablo'nun düşünce dünyasında ilerletiyordu... Burada birden “çocukluğunu yaşayabileceği o kısa sürede” deme gereksinimini duymuş olması şaşırtıcı... Burada bir anlatım zaafı yok mu yani? Üst anlatıcı birden tarafsızlığını yitirip hamasi bir anlatımı tercih etmiş sanki. Elbette bu benim yorumum; elbette bir edebî metin farklı yorumlara açıktır, açık olmalıdır. Ama bu noktada Türkçe edebiyatın, çevrilen esere kıyasla, çok daha yetkin örneklerini anmakta fayda var. Refik Halit Karay'ın “Eskici” öyküsündeki küçük Hasan'ın hem anasız babasız hem de dil'siz kalışı unutulabilir mi? Füzruzan'ın “Parasız Yatılı” öyküsündeki incelik ve anlatım becerisi nasıl akla düşmez? “Parasız Yatılı”nın derli toplu, doğal üslubu içindeki hüznün, tartışılmaz bir şekilde okunmakta olan öyküdekinden katbekat üstündür. Peki ya Nursel Duruel'in “Geyikler, Annem ve Almanya” öyküsü? Örnekleri çoğaltmak mümkün... Hem de nasıl? Orhan Kemal'in “Çikolata” öyküsünün şu iç burkan bitiş bile, sadece son bölümü bile okunmakta olan öykünün fersah fersah önündedir bana göre:

“... Gözlerini açtı, yanyana gidiyorlardı. Yumdu gözlerini, açtı, yumdu. En son açtığı sıra karşı sokağın dönemecini bulduklarını gördü. Yumdu, açtı, yoktular artık. Sokak yutmuştu ikisini de. Tam gidecekti, kaldırım, kaldırımın dibini, kaldırımın dibinde kırmızı kırmızı yanan yırtık çikolata kâatları, ufacık bir toptu buruşuk gümüş kâat. Çevresine kuşkuyla baktı. Görülüp, ‘Çingene,’ denmesinden korkuyordu.

Bir simitçi geldi geçti.

Evlere, evlerin pencerelerine baktı. Pencerelerde tül perdeler.

Eğildi, gümüş kâadın buruşuk topunu aldı.

Yeni bir simitçi.

Topmuş gibi, buruşuk kâadi havaya attı, tuttu, attı tuttu. Atıp tutarak bir sokak, bir sokak daha, daha sonra daha başka bir sokak. Yer yer pisenmişti, sidik kokuyordu bu sokak.

Gümüştten topu açtı, çikolata bulaşıklarını yaladı yaladı.” (Ç.N.)

değişmez görüntüsünde geçecekti; biliyordu.¹⁷ Zaman geçecekti, önce ağabeylerinin sarhoş adımlarını sahiplenenecekti; iş çıkışı birkaç tek yuvarlamaktan yalpalayan, yanlış yere basınca burkulan, gökyüzüne küfür savuran adımlar... Sonra babasının adımlarını devralacaktı; patron kötülük yapmaya kalkınca arkadaşlarıyla birlik olup ayakkabısının çıkmış çivisine aldırmandan yürüyüşe çıkan, cesur, güçlü adımlar... Pere'yi okula o götürecekti belki; güneş ışınlarına basmadan ilerlerken, “çantanı kendin taşımalısın, bir erkek güçlü olmalı,” diyecekti... Rosa'yı eve getirirken bu yoldan geçeceklerdi, kaldırım taşlarının

17. Belki de yazar bu bölümleri yazarken, kafasında oluşturduğu hikâyeden çoktan uzaklaşmıştı. Neden böyle söylediğimi dikkatli bir okur hemen anlamıştır. “Yıllar bu kaldırım taşlarının değişmez görüntüsünde geçecekti; biliyordu,” cümlesinde Pablo'nun dünyasından öylesine uzaklaşıyoruz ki... Hikâyenin genelinde, metni yazan kalemin ucundaki kameranın vizöründen Pablo bakarken bu cümlede yazar kamerayı eline aldığı gibi, bu kameranın yaratıcısının da kendisi olduğunu açıktan hissettiriyor. Bu satırları çevirirken belki de her okurun –her iyi okurun– kimi zaman kapıldığı meraka kapıldım; yazarın yazma sürecine tanık olmak. Hikâyenin çıkış noktası belli; küçük bir çocuk, büyüme sancıları, yokluk-yoksulluk ve bütün bunların –yazarın da çok iyi bildiğini anladığımız– boğa güreşi dünyası üstünden yansıtılması. İşte iyi okurun soruları bu genel değerlendirmelerden sonra başlıyor. Yazar hikâyeyi oluştururken nasıl bir ruh hali içindeydi? Bu metni nasıl bir ortamda yazdı? Kaç günde bitirdi? Anlattıklarına kendi yaşamından neler sızdı? Yazarken sigara içeriyor muydu, şarap yudumluyor muydu? (Belki de *sangria* içeriyordu; portakal suyu, greyluft suyu, limon suyu, meyve aromalı bir kırmızı şarap, tozşeker, buz... Meyve taneleri... Dünyanın en kolay içilen ama en sert içkilerinden biri... Bir İspanyol mucizesi... Adı İspanyolcada “kan” anlamına gelen *sangre*'den geliyor... Yeri gelmişken bir itirafta bulunmalıyım; bu çeviriyi yaptığım süre boyunca o kadar çok *sangria* içtim ki... Aslında rakı dışındaki içkilerle pek aram yoktur. Ama hikâye ruhumda öyle bir İspanyol rüzgârı estirdi ki, Barselona'da geçirdiğim günler aklıma geldi. Yirmi üç yaşındaydım, askerden yeni gelmişim ve alıp başımı uzaklara gitmekten başka hayalim yoktu. Derken, İspanya'da turist rehberliği yapan bir arkadaşım beklediğim fırsatı sundu bana... Babam, şiddetle karşı çıkmıştı bu maceraya. –O “maceraya” diyordu, bense “hayallerimin peşinden gittiğimi” söylüyordum.– Hangimiz haklıydık bilmiyorum. Büyük bir kavgadan sonra vurup kapıyı çıktım. O gün babamı son kez gördüğümü bilseydim gider miydim? Gitmezdim. Belki de yaklaşan ölümünü hissettiği için gitmemi istemiyordu... Uzun bir konu... Babamın küskün ruhuna içeriyorum... Ne diyorduk? Okurun yazma ânına duyduğu merak... Kafam karıştı; daha fazla gevezelik edemeyeceğim bu konuda... (Ç.N.)

Yaşamadığım bir çocukluğu, yazarak yeniden kurgulamaya çalıştığımı ne ona söyledim ne de sana. Çocukluğumdan aklımda kalan tek şey, kaçıp gitmek düşüncesi. Evden, okuldan, sokaktan, misafirlikten, kavgalardan, ölümlerden, arkadaşlarımdan, ailemden, çevremden kaçıp gitmek. Şu anda bunları yazarken gülüyorum. Farklı olmayı yanlış anladığım gibi, kaçmayı da yanlış uyguladım. Hep kendime kaçtım. İçimi kendimle doldurmaktan daha fazlası gelmedi elimden.

Edebiyat kimileri için tehlikeli bir oyundur kimileri içinse yolları çatallanan bir bahçe. Yazarın hayalinde kurduğu dünyalar yavaş yavaş okurun zihnine sızar ve onu değiştirir. Oyuna katılan okur için mucizelerle dolu o bahçede gezinmek eşsiz bir deneyimdir. Borges'in ayak izlerinde yürüyen, Kafka'nın atmosferini soluyan, Atay'ın ironisiyle acı acı gülümseten ama aslında sadece kendisi olan öyküleriye büyülüyor Yekta Kopan. Kurmaca yazarlığında yetkinliğini önceki kitaplarıyla kanıtlamış olarak, oyunlarla, göndermeler, dipnotlarla, kolaçlarla, parodilerle yaptığı yolculuğun seyir defterini sunuyor *Karbon Kopya*'da. Öykünün sınırlarını sorgulatan metinler arasında hatta türler arasında bir maceraya dönüşen bir yolculuk bu.

#deneyisel #ceviri #metakurmaca #borges #kafka #atay #hayal

 can

canyayintari.com | | | canyayintari

Öykü

ISBN 978-975-07-3391-4

9 789750 731914